

Program edukacyjny Comenius jako czynnik budujący tożsamość uczniów i nauczycieli, otwartą na mobilność i współpracę międzynarodową

The Comenius educational program as a factor determining the identity of pupils and teachers, open to mobility and international cooperation

Magdalena Kugiejko

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu,
Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych
ul. Dziegiełowa 27, 61-680 Poznań
e-mail: kugiejko@amu.edu.pl

Zarys treści: Treści i metody kształcenia realizowane w szkołach zmieniają się dynamicznie. W obliczu kolejnych nowelizacji oraz zmian programowych należy jednak podkreślić, że na tzw. szkolnym podwórku nadal aktualny jest dawny renesansowy postulat – podróże kształcą. Program LLP (*Lifelong Learning Programme*) Comenius, którego hasłem przewodnim jest „uczenie się przez całe życie”, zyskuje coraz większe grono odbiorców. Autorka przedstawiła przypadki trzech wielkopolskich szkół, wraz z ich założeniami (w zakresie mobilności turystycznej) i osiągnięciami. Wywiady z koordynatorami i nauczycielami, jak również obserwacja uczestnicząca wykazały, jak wielki potencjał posiadają polskie szkoły i ich wychowankowie. Wartością dodaną, zarówno dla uczniów, jak i kadry pedagogicznej,

jest nauka i praktyka języka obcego. Wyjazdy, a szczególnie te poza granice kraju, przynoszą niezliczone korzyści. O sukcesie programu Comenius w Polsce, jak i całej Europie świadczy fakt, że raz podjęty trud uczestnictwa w nim jest z pasją kontynuowany w następnych latach.

Słowa kluczowe: Comenius, mobilność, wymiany międzynarodowe, edukacja

Abstract: A new perspective for the contents of education and teaching, which should be implemented in different types of schools and other educational institutions, is badly needed, if it is through tourism and recreational activities that children should learn to make decisions and become more creative and open to the surrounding world. Such opportunities are provided by the Comenius program. Its aim is to exchange experience between teachers from various European countries, and to establish contacts between pupils. Part of those participating in the project can go to partner schools. This program, which involves both large urban schools and small rural ones, is highly esteemed in Poznan and throughout Poland. Its three objectives and achievements of various schools were shown in this paper. Particular attention in the program was paid to the aspect of mobility, tourism, and benefits.

Key words: Comenius, mobility, exchange program, education

Wprowadzenie

We wszystkich niemal typach placówek wychowawczo-oświatowych w Polsce mamy obecnie do czynienia z nowym spojrzeniem na treści kształcenia i nauczania szkolnego. Innowacyjność form polega na bezpośrednim kontakcie z uczniami oraz ich aktywizacji podczas zajęć. Dzieci i młodzież podejmując aktywność turystyczną i rekreacyjną uczą się podejmowania decyzji, stają się też bardziej kreatywne, opanowane i lepiej identyfikują się z otaczającą rzeczywistością. Jedną z takich form umożliwiających nabywanie i rozwijanie umiejętności jest program Comenius. Jego celem jest wymiana doświadczeń pomiędzy uczniami i nauczycielami z krajów europejskich, a przede wszystkim nawiązanie kontaktów z poszczególnymi szkołami uczestniczącymi w tym przedsięwzięciu. Uczniowie biorący udział w tym projekcie mają możliwość wyjazdu do szkół partnerskich. Podczas tych wizyt studyjnych poznają oni nowe kultury, uczą się poszanowania własnego dziedzictwa kulturowego oraz dzielą się wiedzą na jego temat. W Poznaniu (i w całej Polsce) jest to popularny program, w którym uczestniczą różnorodne szkoły – od dużych miejskich, po małe wiejskie. W niniejszym artykule przedstawiono przypadki trzech szkół wraz z ich założeniami i osiągnięciami, uwzględniając ich różne lokalizacje. Szczególną uwagę zwrócono na mobilność turystyczną i wynikające z tego korzyści.

Zakres pracy i postępowanie badawcze

Analizując projekty realizowane w programie Comenius oraz biorąc pod uwagę ich rosnącą liczbę autor stwierdza, że program ten ma duży wpływ na edukację (nauka przez doznanie) – do 2014 r. dofinansowano 115 tys. mobilności (*Udział...*). Realizacja tych projektów przyczynia się do wprowadzania przez szkoły zmian związanych z nową polityką edukacyjną Polski, gdzie szczególnie istotna okazuje się wymiana doświadczeń z krajami, w których tego rodzaju innowacje już funkcjonują. Działania podejmowane przez polskie szkoły w ramach programu Comenius często sprzyjają wprowadzaniu innowacji w procesie dydaktycznym, w kontekście lokalnego kształcenia.

Celem tego opracowania jest analiza działalności i wykorzystania mobilności dzieci i kadry w projekcie Comenius w trzech wielkopolskich placówkach oświatowych. Badania przeprowadzono wśród kadry nauczycielskiej, podczas roku szkolnego 2014/2015. Do analizy wybrano trzy placówki, przy czym doboru dokonano na próbie złożonej, warstwowej (Francuz, Mackiewicz 2007), losując ze zbioru wszystkich szkół podstawowych powiatu ziemskiego poznańskiego w mieście Poznaniu (*System...*). Za istotne zmienne uznano również typ szkoły (podstawowa, gimnazjum i ponadgimnazjalna), jak i jej położenie (wiejska, wiejsko-miejska i miejska). Szkoły te miały podobną liczbę uczniów: Szkoła Podstawowa 46 w Poznaniu – 387, Szkoła Podstawowa w Krośnie – 382, a Zespół Szkolno-Przedszkolny w Napachaniu – 321. Uczniowie ci poddani zostali obserwacji prowadzonej, podczas tworzenia i prezentacji zadań wynikowych. Do badań wybrano celową próbę, w dużej mierze uzasadnioną jakościowym charakterem badań (Frankfort-Nachmias, Nachmias 2001). Dobór respondentów, koordynatorów projektu (wybrano 3), dyrektorów szkół (wybrano 3) oraz nauczycieli (11) był celowy. W formie nieustrukturalizowanego wywiadu przeprowadzono też krótkie 15–20-minutowe rozmowy (aneks 1) z nauczycielami działającymi w ramach podejmowanych w szkole inicjatyw. Wywiad obejmował 13 pytań dotyczących organizacji i przebiegu działań związanych z wprowadzeniem programu Comenius, w tym: wymagań stawianych uczniom i kadrze przed wyjazdem studyjnym, przygotowań do projektu oraz postrzegania go przez uczniów, rodziców i pedagogów.

Jan Amos Komeński (1592–1670) był wybitnym pedagogiem, który w całym swoim życiu głosił rolę i znaczenie geografii, a zwłaszcza podróżnictwa. Podkreślał on ogromne znaczenie geografii i turystyki w odniesieniu do różnych etapów edukacji, od wieku przedszkolnego, poprzez szkolny, gimnazjalny, po akademicki (Skoczylas 2014). Jego życie, działalność i podróże zasługują na to, żeby nie tylko nazwać go „Nauczycielem Narodów” (Jędraś 2002), lecz również prekursorem turystyki. Podczas swych podróży propagował własne idee pedagogiczne. W Anglii zaprezentował projekt reformy życia kulturalnego i politycznego, w Szwecji pomagał w opracowaniu planu reformy systemu szkolnego oraz opracowywał podręczniki, które wprowadził również na Węgrzech. Jego projekt „naprawy ludzkich rzeczy”, któremu miała służyć m.in. edukacja, był teorią powszechnego kształcenia całego rodzaju ludzkiego – wszystkich o wszystkim i przez całe życie (Bieńkowski 2000). J. A. Komeński uwydatnił rolę wychowania dla poprawy stosunków między narodami (założenia obecnego programu Comenius), dla powszechnego pokoju i wspólnego dobra wszystkich ludzi (*O Janie...*).

Program Comenius – Europa w szkole – wyniki badań

Polityka edukacyjna Unii Europejskiej jest regulowana Traktatem z Maastricht z 1997 r. Za jej podstawowy cel przyjmuje się upowszechnianie wśród młodzieży poczucia integracji europejskiej, nauczanie języków państw członkowskich, promowanie wymiany studentów i nauczycieli, a także regulowanie zasad uznawania dyplomów i okresów studiów. Założenia te są realizowane przez programy, które wspomagają zdobywanie wiedzy i podwyższanie poziomu kształcenia. Ich podstawowym założeniem jest budowanie „Europy bez granic i barier”. Projekty te umożliwiają międzynarodową współpracę również polskim szkołom, za sprawą nowych rozwiązań, które można zastosować w nauczaniu. Działania te to przede wszystkim wspólnotowe programy takie jak: Sokrates, Erasmus Plus i Leonardo da Vinci. Program Comenius realizowany jest na poziomie przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjów i szkół średnich wszystkich typów (*Program...*). Promuje on hasło „Europa w szkole”, z nastawieniem na zawieranie porozumień w obrębie krajów europejskich i wymianę między szkołami, w celu opracowania wspólnych programów nauczania i stworzenia „banku” dobrych praktyk, umożliwiających

podniesienie poziomu kształcenia. Program zachęca też do poznawania języków obcych. Jak podkreślają nauczyciele, często jest to nauka poprzez zabawę.

Projekt Comenius wspiera rozwój wielostronnej współpracy. W praktyce kooperacja taka wymaga utworzenia grupy składającej się z co najmniej trzech szkół z różnych krajów Unii Europejskiej i jeszcze maksymalnie dwóch z innych krajów stowarzyszonych (Turcja, Szwajcaria, tab. 1). Głównym zadaniem każdego z partnerów w grupie jest współpraca w ramach Europejskich Programów Edukacyjnych, koncentrująca się na tematach, które interesują większość organizatorów, takich jak: dziedzictwo kulturowe, zagadnienia związane ze środowiskiem naturalnym, nauką lub techniką. Koncepcja ta tworzy integralną część programu kształcenia wszystkich uczestników. Wybór tematu powinien opierać się na podejściu interdyscyplinarnym.

Warto zaznaczyć, że program skierowany jest do wszystkich zaangażowanych w edukację szkolną uczniów i nauczycieli, jak również ośrodków badawczych, podmiotów oferujących usługi w zakresie doradztwa zawodowego i poradnictwa, władz lokalnych i stowarzyszeń (*Fundacja...*), dając możliwość rozwoju zarówno szkole jako instytucji, jak i jej pracownikom i uczniom jako osobom i zespołom. Przystąpienie do niego powinno być poprzedzone pełną analizą zysków i strat.

Jak wynika z przeprowadzonych przez autorkę wywiadów, określenie poziomu ewaluacji szkół uczestniczących w porównaniu do innych jest zadaniem trudnym. Wystarczy jednak przytoczyć subiektywne opinie na ten temat: „Ciężko stwierdzić, wewnątrz czuje się pozytywny entuzjazm i dużo pracy”, „Trudno powiedzieć, ale na pewno jest to coś pozytywnego”, by znaleźć potwierdzenie dla zasadności podejmowanych działań. Dlatego też dyrektor szkoły i grono pedagogiczne, korzystając z możliwości, jakie dają poszczególne punkty programu, mogą zdecydować o wprowadzeniu wymiaru europejskiego do swej placówki, podejmując wiele wzajemnie uzupełniających się działań.

Zróznicowanie pod względem lokalizacji (szkoła wiejska/miejska) nie miało żadnego znaczenia – potwierdzeniem tego są uzyskane efekty pracy (tab. 2). Zasady i organizacja przyznawania środków w dziedzinie edukacji w 2014 r. uległy zmianie, a sam Comenius pod swoją nazwą przestał istnieć. Jego miejsce zajął Erasmus Plus.

Podejmowane działania zakładały wypracowanie wspólnych zadań (tab. 2) Wskazywały one na różnice m.in. kulturowe, geograficzne, historyczne, które

Tabela 1. Charakterystyka badanych szkół
Table 1. Characteristics of investigated schools

Sposób rekrutacji uczestników The method of recruiting participants	Szkoła Podstawowa 46 w Poznaniu Primary School 46 in Poznan	Szkoła Podstawowa w Krośnie Primary School in Krosno	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Napachaniu Primary and Pre Elementary-team in Napachtanie
Założona liczba uczestników Number of participants	Wychowawca, nauczyciel j. angielskiego, dyrektora (uczniowie klasy IV–VI) Teacher – educator, teacher j. English, director of the school (students of class IV–VI)	Wychowawca, nauczyciel j. angielskiego, dyrektora (tylko uczniowie VI klasy) Teacher – educator, teacher j. English, director of the school (only students of class VI)	Dzieci nie wyjeżdżają, tylko kadra nauczycielska Children do not leave, only teaching staff
Podstawowy język komunikacji The main language of communication	24 osoby (w tym uczniowie oraz przedstawiciele kadry) 24 persons (including students and representatives of the staff)	24 osoby (w wyjeździe zawsze 2 uczniowie i nauczyciele) – jak są środki, to większa ilość uczniów i nauczycieli) 24 persons (in the trip is always 2 pupils and teachers) as the measures are a greater number of pupils	24 osoby (tylko kadra nauczycielska) 24 persons (only teaching staff)
Wspólny harmonogram zajęć Common schedule of classes	Pobyt 5–7 dni (koszty pokrywane z dotacji), uczestnictwo w lekcjach, życiu szkoły, wycieczki krajoznawcze Stay 5–7 days (costs covered by the grant), participation in class, school life, sightseeing tours	J. angielski English language	Pobyt 5–7 dni (3 dni poświęcone na pracę nad projektem, a 2 dni na zwiedzanie i rekreację) Stay 5–7 days (3 days devoted to work on the project, and two days for sightseeing and recreation)
Państwa współpracujące Cooperating states	Hiszpania, Bułgaria, Turcja, Włochy i Czechy Spain, Bulgaria, Turkey, Italy and the Czech Republic	Włochy, Irlandia, Słowacja, Hiszpania i Francja Italy, Ireland, Slovakia, Spain and France	Francja, Rumunia, Hiszpania, Portugalia, Finlandia, Chorwacja, Turcja, Wielka Brytania, Włochy France, Romania, Spain, Portugal, Finland, Croatia, Turkey, the United Kingdom and Italy
Czas trwania projektu The duration of the project		2 lata 2 years	

Źródło: opracowanie własne. /Source: author's own work.

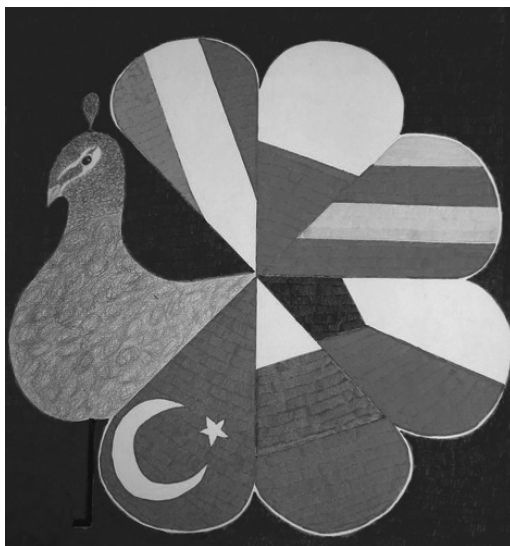
Tabela 2. Podjęte tematy w ramach współpracy międzynarodowej

Table 2. Activities undertaken in the framework of international cooperation

Nazwa szkoły Name of the school	Zadania	Tasks
Szkoła Podstawowa 46 w Poznaniu Primary School 46 in Poznan	<ul style="list-style-type: none"> - stworzenie wspólnego blog'a - projekt logo (ryc. 1) - prezentacja Power Point – realizacja zadań - CD z piosenkami - DVD grupy uczniów śpiewających i tańczących - nauka tradycyjnego tańca (występ przed uczniami i nauczycielami) - stworzenie wspólnej „Comenius piosenki” - wykonanie śpiewnika z zebranymi piosenkami - nagranie CD piosenek śpiewanych przez dziadków - DVD z konkursu tanecznego 	<ul style="list-style-type: none"> - blog creation - logo design (fig. 1) - Power Point presentation – tasks realization - CD with songs - DVD of students group singing and dancing - learning traditional dance (performance for students and teachers) - create a „Comenius song” - create a songbook - recording a CD with songs sung by grandparents - DVD from the dance competition
Szkoła Podstawowa w Krośnie Primary School in Krosno	<ul style="list-style-type: none"> - flaga, godło państwa - mapa Europy - środowisko naturalne państw – mapa fizyczna, krainy geograficzne - historia narodu - język – słownik - kartka z życzeniami świątecznymi - sztuka – muzyka, taniec - kuchnia – tradycja, potrawy, przepisy - przedstawienie teatralne - quiz o Europie 	<ul style="list-style-type: none"> - flag, state emblem - map of Europe - the environment – physical map, geographic regions - the history of a nation - language – Dictionary - card with Christmas wishes - art – music, dance - kitchen – tradition, food, recipes - the occurrence of theater - quiz about Europe
Zespół Szkolno-Przedszkolny w Napachaniu Primary and Pre Elementary- team in Napachanie	<ul style="list-style-type: none"> - prezentacja własnego kraju - prezentacja swojej szkoły oraz najbliższej okolicy - fauna i flora – charakterystyka biologiczna każdego kraju - ukształtowanie terenu - tradycyjne piosenki i hymny narodowe - jedzenie – typowe przepisy (ryc. 3) - sztuka – rysunki, obrazy znanych malarzy - sport – tradycyjne gry - DVD z realizacji zadań 	<ul style="list-style-type: none"> - presentation of own country - presentation of school and neighborhood - fauna and flora – biological characteristics of each country - landform - traditional songs and national anthems - food – typical recipe (fig. 3) - Art – drawings, paintings of famous painters - Sports – traditional games - DVD of tasks

Źródło: opracowanie własne.

Source: author's own work.

Ryc. 1. Logo projektu „Food, dance and music across Europe”

Fig. 1. Logo of the project „Food, dance and music across Europe”

Źródło:/Source: old.sp46.pl/gazetka/wizyty-partnerskie.

niejednokrotnie stanowiły o bogactwie projektu oraz jego wartościach. Każdy realizowany temat został indywidualnie potraktowany przez partnerów, a wymiana tych pomysłów stanowiła bezcenne źródło wiedzy o Europie – czerpanej bezpośrednio od uczniów i nauczycieli. Jak stwierdził kierownik projektu szkoły w Krośnie, „dzięki programowi można znacznie poszerzyć podstawy programowe nauczania zintegrowanego, językowego, artystycznego”.

Praca w projekcie ma charakter intensywny i trwa dwa lata. Podjęcie współpracy, zdaniem wszystkich koordynatorów, wymaga poświęcenia znacznej ilości czasu wolnego na realizację założeń, przygotowanie prezentacji i przeprowadzenie wywiadów. Nie tylko koordynatorzy i nauczyciele mają sporo obowiązków, gdyż zadania wpisane są w czas wolny uczniów i ich rodzin. Jak przedstawił to koordynator projektu realizowanego w Napachaniu: „Uczniowie, początkowo nieufni kamerze obecnej podczas lekcji, w tym samym roku szkolnym samodzielnie kręcili prezentację według własnych pomysłów. Uczniowie ze szkoły w Napachaniu myślą multimedialnie, prześcigając się w tworzeniu nowych scenariuszy”.

Fot. 1. Wizyta partnerów programu w Krośnie (fot. M. Piotrowski)

Photo. 1. Visit of the program partners at Krosno (photo by M. Piotrowski)

Dla nauczycieli podejmowane działania stają się źródłem satysfakcji, a postępy uczniów i ich entuzjazm stanowią wartość dodaną (tab. 3). Bez wątpienia jest to również okazją do rozwoju kompetencji językowych – wszelkie debaty podczas trwania projektu są bowiem prowadzone w języku angielskim (fot. 1).

Podsumowanie – osiągnięcia badanych szkół

Nawiązując do słów Ludwika Pasteura „ Nauka nie ma żadnej ojczyzny, gdyż wiedza ludzka obejmuje cały świat” (*Fundacja...*). Wypowiedzi pedagogów z trzech badanych szkół zdają się być potwierdzeniem słuszności tej myśli, jak i postulatowi Jana Amosa Komeńskiego dotyczącego powszechnego kształcenia całego rodzaju ludzkiego – mieszkańców jednego globalnego kraju. Rozwijanie wśród młodzieży i kadry nauczycielskiej wiedzy o różnorodności kultur i języków oraz przybliżanie jej wartości służy najlepiej jakości kształcenia w jego wymiarze europejskim. Korzyści te odnieśli nauczyciele oraz uczniowie, o czym świadczy poniższe zestawienie efektów wprowadzenia programu Comenius do trzech badanych szkół.

Tabela 3. Comenius – założenia i realizacja
Table 3. Comenius – assumptions and execution

Pytania Questions	Nazwa szkoły Name of the school	Szkoła Podstawowa 46 w Poznaniu Primary School 46 in Poznan	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Napachanili Primary and Pre Elementary- team in Napachanie
Od kiedy program działa w szkole? When the program was introduced in the school?	rozpoczął się w 2004 r. i trwał 3 lata (ostatni był w 2014r.) it began in 2004. and lasted three years (the last was in 2014)	od września 2013 r., w 2015 r. rusza nowy projekt w szkole, tym razem pod nazwą Erasmus Plus from September 2013., in 2015 launched a new project in the school, this time the name of Erasmus Plus	od sierpnia 2012 r. from August 2012
Skąd pomysły na udział w akcji Comenius? Why such an idea to take part in the Comenius action?	poprzez samokształcenie nauczyciela języka angielskiego wyjazdy spotkania z innymi pedagogami teacher trips meetings with other teachers through self-education English	pomysłodawcą była Pani dyrektor oraz jeden z nowo zatrudnionych nauczycieli, działający wcześniej w programie the director and one of the newly employed teachers working earlier in the program	pomysł „przyszedł” wraz z zatrudnieniem Pani Koordynator projektu, od początku zakładała przystąpienie do programu idea „came” with employment Ms. coordinator of the project, from the beginning assumed to join to the program
Jak wygląda przygotowanie się do wyjazdu? How are the preparations for mobility?	przygotowanie podsumowań mini projektów preparation of summaries mini projects	bepośrednia współpraca z wyjeżdżającymi uczniami, omówienie zadań direct cooperation with traveling students, discussion of tasks	zebranie wszystkich elementów i zadań, jakie były do wykonania collect all the items and tasks
Czy uczniowie chętnie biorą udział w zajęciach, wyjazdach? Are students willing to participate in activities, and trips?	bardzo chętnie pracują w szkole, jak i wyjeżdżają very willing to work, both at school and travelling	bardzo chętnie, nie mogły doczekać się kolejnych zadań very willing, they could not wait for the next tasks	rodzice, jak i dzieci chętnie działali przez cały czas trwania programu parents and children willing to work in the program all the time

<p>Nazwa szkoły Name of the school</p> <p>Pytania Questions</p>	<p>Szkola Podstawowa 46 w Poznaniu Primary School 46 in Poznan</p>	<p>Szkola Podstawowa w Krośnie Primary School in Krosno</p>	<p>Zespół Szkolno-Przedszkolny w Napachanlu Primary and Pre Elementary- team in Napachanie</p>
<p>Czy dzięki programowi szkoła plasuje się wyżej w rankingach? Does the program helps schools to be higher in the rankings?</p>	<p>„ciężko stwierdzić, wewnętrznie czuje się pozytywny entuzjazm i dużo pracy” „hard to tell, but it feels positive enthusiasm and a lot of work”</p>	<p>„trudno powiedzieć, ale na pewno jest to coś pozytywnego” „hard to say, but certainly this is something positive”</p>	<p>„na pewno tak, społeczność lokalna bardzo zaangażowała się w program” „definitely yes, the local community is very involved in the program and it is very well received”</p>
<p>Czy dzieci rywalizują, aby wziąć udział w programie? Do children compete to participate in the program?</p>	<p>„tak, ale jest to zdrowa rywalizacja...” „yes, but it is a positive rivalry ...”</p>	<p>„tak, zdecydowanie jest to pozytywnym elementem rozwoju” „yes, this is definitely a positive element in the development”</p>	<p>„nie, gdyż nie jeżdżą, trochę zazdroszą nauczycielom, ale ciętnie im pomagają” „no, because it does not travel, but a little jealous of teachers willing to help them and inquire about new things to do”</p>

Źródło: opracowanie własne.
Source: author's own work.

Nauczycieli pełniących funkcję koordynatora projektu (trzy osoby) cechowały umiejętność planowania oraz organizowania wyjazdów. Od ich decyzji często bowiem zależało powodzenie mobilności. Każda placówka sama planowała wydatki (skrupulatność rozliczeń). Istotne było tu wcześniejsze zorientowanie się, jakie będą koszty realizacji projektu i na co wystarczy środków (każda ze szkół dysponowała budżetem 24 tys. euro). Korzyści dla kadry pedagogicznej były następujące:

- Konfrontacja z innymi placówkami pod względem systemów nauczania. Poprawa pod względem jakościowym i ilościowym – efekty wypracowane pomiędzy partnerami. Aż 90% respondentów (15 osób) potwierdziło, że pogłębiło swoją wiedzę na temat systemów szkolnych krajów współpracujących oraz zawarło trwałe znajomości z nauczycielami z tych szkół;
- Wspieranie metod dydaktycznych i ich poprawa;
- Doskonalenie warsztatu pracy w grupie przy wykorzystaniu technik IT;
- Dziesięcioro nauczycieli poprawiło biegłość w posługiwaniu się językiem angielskim, a dwie osoby zyskały większe umiejętności w języku innym niż angielski.

W badanych szkołach uczyło się ponad 1000 uczniów. Jeden z postulatów dotyczył objęcia wspólnymi działaniami oświatowymi w okresie trwania programu jak największej liczby wychowanków. Korzyści dla uczniów były następujące:

- Dzięki udziałowi w programie młodzi ludzie nabywają i doskonalą umiejętności oraz kompetencje istotne dla aktywnego i efektywnego uczestnictwa w późniejszym życiu zawodowym, takie jak np. sprawne posługiwanie się językami obcymi i technologiami informacyjno-komunikacyjnymi;
- W opinii nauczycieli, uczniowie pozyskali umiejętności społeczne i zdolność pracy w grupie, nawiązali też znajomości z rówieśnikami z zagranicy;
- Jak wynika z sondażu, powyżej 80% nauczycieli zauważyło, że uczniowie wykazywali większe zainteresowanie innym krajami i kulturami. Poprawiła się ich wiedza na temat warunków życia i rzeczywistości szkolnej w krajach partnerskich. Wykazywali również większą tolerancję wobec kultur i obywateli innych krajów;
- Według nauczycieli 75% uczniów jest obecnie bardziej zmotywowanych do nauki języków obcych. Znacznie poprawiła się wśród nich biegłość w języku angielskim, a kilku uczniów podjęło naukę innego języka obcego.

Warto dodać, że nie we wszystkich szkołach w wyjazdach uczestniczą dzieci. Tak było np. w Napachaniu. W przyszłości jednak uczestnikami działań z zakresu mobilności będą tam także uczniowie.

W programie udział bierze określona liczba osób, jednak praca nad realizacją poszczególnych działań obejmuje praktycznie całą szkołę. Jak stwierdził koordynator szkoły w Napachaniu, „pomimo tego, że nie wszystkie dzieci i młodzież mają możliwość wyjazdu, chętnie nawiązują współpracę i widzą korzyści swojej pracy”. Udział w akcji Comenius rozwija więc trwałą współpracę pomiędzy szkołami oraz wzmacnia europejski wymiar edukacji. Był to początkowy etap znanego w całej Europie programu Erasmus, z jakim obecnie zapoznaje się już najmłodszych uczniów, aby przygotować ich do operatywności, która w przyszłości ma stać się stałym elementem kształcenia.

Bibliografia

- Bieńkowski T., 2000, *Jan Amos Komeński. O nauczaniu i wychowaniu*, Wyższa Szkoła Humanistyczna, Pułtusk.
- Comenius w Zespole Szkół w Napachaniu*, www.zsp-napachanie.pl/?szkola=1&id=14 (data dostępu: 22.11.2015).
- Comenius w Szkole Podstawowej 46 w Poznaniu*, old.sp46.pl/gazetka/wizyty-partnerskie (data dostępu: 8.10.2015).
- Food, dance and music across Europe*, comeniusteamproject.blogspot.com (data dostępu: 8.10.2015).
- Francuz P, Mackiewicz R, 2007, *Liczy nie wiedzę, skąd pochodzi. Przewodnik po metodologii i statystyce nie tylko dla psychologów*, Wydawnictwo KUL, 90–95.
- Frankrort-Nachmias Ch., Nachmias D., 2001, *Metody badawcze w naukach społecznych*, Wyd. Zysk i S-ka, Poznań.
- Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji*, www.frse.org.pl (data dostępu: 8.11.2015).
- Jędraś S. , 2002, *Zespół Szkół Ekonomicznych im. Jana Amosa Komeńskiego w Lesznie 1912–2002*. Nakładem Rady Rodziców ZSE, Leszno.
- O Janie Amosie Komeńskim*, www.comenius.uph.edu.pl/index.php/pl/home/o-komenskim.html (20.10.2015).

Program Comenius, www.comenius.org.pl/menu-glowne/o-programie (data dostępu: 8.12.2015).

Skoczylas J., 2014, *Jan Amos Komeński (1592–1670), wielki pedagog i prekursor turystyki*, Seria Turystyka i Rekreacja-Studia i Prace, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań.

System Informacji Oświatowej, www.cie.men.gov.pl/index.php/sio.html (data dostępu: 12.12.2015).

Traktat z Maastricht o Unii Europejskiej, eurlex.europa.eu/legalcontent/PL/TXT/HTML/?uri=URISERV:xy0026&from=EN (data dostępu: 18.10.2015).

Udział w projektach Comeniusa, erasmusplus.org.pl/.../2014_02_21_materiały-o-realizowanych-program (data dostępu: 1.12.2015).

Aneks 1 – schemat rozmowy (kwestionariusz wywiadu)

Zwracam się z prośbą o udzielenie odpowiedzi na poniższe pytania, dotyczące problemu organizacji oraz przeprowadzania programu edukacyjnego comenius. Wyniki anonimowego wywiadu zostaną wykorzystane wyłącznie w postaci zestawień statystycznych, których efektem będzie publikacja artykułu naukowego – magdalena kugiejko

1. Od kiedy program działa w szkole?
2. Skąd pomysł na wzięcie udziału w akcji COMENIUS?
3. Na co głównie skierowane są działania w szkole?
4. Jakie klasy uczestniczą w programie – jakieś szczególne profile, roczniki?
5. Jakie wymogi językowe, intelektualne stawia się kandydatom?
6. Jak wygląda przygotowanie się do wyjazdu?
7. Gdzie Państwo byli i jak wygląda przykładowy wyjazd?
8. Czy mogą wyjeżdżać sami nauczyciele, czy tylko z uczniami?
9. Jak wyglądają rewizyty, gdzie mieszkają uczestnicy jak to jest rozwiązane?
10. Jak wygląda dofinansowanie i ostateczne rozliczenie finansowe z projektu?
11. Czy uczniowie chętnie biorą udział w zajęciach, wyjazdach?
12. Czy dzięki programowi COMENIUS zauważa się wzrost w rankingach na tle innych szkół?
13. Czy dzieci bardziej interesują się kulturą i wyjazdami?